

LSW

2007.09.12

UNIVERSITETET I BERGEN	
Det juridiske fakultet	
Sak.nr.:	Dok.nr.:
06/3515	
21 SEPT 2007	
Arkivkode:	373
Saksbeh.:	LAW
U.off.	

Kopli
AS
EN
Ru See
RIST
EIBU
slør
FOSP

Masterstudiet i rettsvitenskap

- programsensorrappport no. 2

del a - granskning av den skriftlige ferdighetstrainingen

av Petter Asp

I. INLEDNING

1. Den første programsensorrappporten, som lämnades in i februari år 2006, fokuserte på det fjerde studieåret, men rapporten innehöll härutöver åtskillige mer generelle synpunkter. Rapportens hovedbudskap var at kvaliteten på undervisningen på de granskede kursene er god, at det bedrivs ett ambitiöst og medvetet pedagogisk arbeid på fakulteten, men at det - som på alle lærosäten - finns utrymme for forbedringer. Rapporten har behandlats av Studieutvalget i september 2006 (sak 2-06/07-1; se även Notat til Fakultetsstyret av den 17 oktober 2006, sak 57/06 med orientering om programsensorrappport nr 1).

2. Vid arbetet med den andra programsensorrappporten har vi valt att fördela arbetet på så sätt att Petter Asp har fokuserat på den skriftliga

färdighetsträningen medan Stein Husby har fokusert på delar som rör mer innehållsmässiga frågor. Denna fördelning har för oss framstått som naturlig, med hensyn till att en innehållsmässigt inriktad granskning – där man t.ex. bedömer kvaliteten på den använda litteraturen – förutsätter goda kunskaper i norsk rätt. Föreliggande dokument utgör den del av den andra programsensorrapporten som fokuserar på den skriftliga färdighetsträningen.

3. I den första programsensorrapporten skrevs, i den avslutande punkten i inledningen, följande:

5. Även om det följande skrivs med stor ödmjukhet och med insikt om att vi inte sitter inne med några slutliga sanningar är det lätt hänt att råd och synpunkter får en beskäftig karaktär (inte minst eftersom de som arbetar i en viss verksamhet ofta har bättre förutsättningar än utomstående att bedöma vad som bör göras i olika avseenden). Av denna anledning har vi valt att genomgående formulera råd och synpunkter som uppmaningar till fakulteten att *överväga* x, y och z (inte såsom råd att göra x, y och z).

Det sagda är tillämpligt också i relation till denna andra programsensorrapport.

II. GRANSKNING AV DEN SKRIFTLIGA FÄRDIGHETSTRÄNINGEN

a. Underlag

1. Granskningen av den skriftliga färdighetsträningen har skett i huvudsak utifrån oppgavesvar och kommentarer som varit tillgängliga via KARK (ett relativt stort urval av svar på kurserna Forvaltningsrett I, Rettsstat og menneskerettar, Retskjelde- og metodelære men även ett antal oppgavesvar på Samanliknande rett og rettssoge).

2. Vidare har samtal förts med bl.a. prodekanus för undervisningen Asbjørn Strandbakken, seniorrådgiver Lars Skjold Wilhelmsen, konsulent Nina Berstad samt med två gruppeledare.

b. Studentens muligheter till skriftlig färdighetsträning

1. Den skriftliga färdighetsträningen vid mastersstudiet består i huvudsak av följande moment:

1. skriftliga oppgavesvar som levereras in till arbeidsgruppsmøten (dessa skall omfatte maksimalt 700 ord, dvs. ungefär 2 sider),

2. kommentering av andras skriftliga oppgavesvar (enligt 1),

3. inlämning av obligatoriska oppgaver som tillkommer utöver de oppgaver som skrives till arbeidsgruppsmøten (i regel 1 per kurs; dessa skall omfatte maksimalt 2500 ord, dvs. ungefær 6-7 sider), samt

4. hemtentamen på vissa kurser.

Häruöver tillkommer naturligtvis den avslutande mastersuppsatsen (motsvarande 30 eller 60 studiepoäng), men vi har – med hänsyn till att den förtjänar att uppmærksammas særskilt – valt att inte granska den i detta sammenhang.

2. Møjligheterna till skrivtræning är – från kvantitativ synpunkt – betydande; det gæller æven om man beaktar att de flesta oppgavesvar skall vara korte. Framfør allt finns det under de tre første studieåren omfattande møjligheter før studenterna att skriva oppgavesvar (enligt 1) og att kommentere andras skriftlige oppgavesvar (enligt 2). På det andra studieåret (dær man læser kurserna Norske og Internationale rettslige institutioner, Erstattningsrett, Forvaltningsrett II og Tingsrett) ges t.ex. møjlighet dels att skriva ungefær 25 skriftlige oppgavesvar till arbeidsgruppsmøtene, dels att kommentere medstudenternas skriftlige prestatjoner i denna del. Situationen er liknande på det første og tredje studieåret. Betræffande det tredje studieåret gæller dock att arbeidsgrupperna er sjælvstyrde, dvs. lærarløse, og att æterkopplingen ges av storgruppsledaren.

Det fjerde studieåret skiljer sig från de andra på det sættet att obligatoriet er mycket begrænsat vilket gør att opplægget er annorlunde (jfr den første programsensorrappporten avsnitt II.b.2 og II.e). Under året ges studenterna emellertid tillfælle att skriva sammenlagt 10 skriftlige oppgavesvar.

c. Obligatorium

1. Studenterna ges, i linje med vad som ovan sagt, møjlighet att læmna in ett mycket stort antal skriftlige oppgavesvar i anslutning till arbeidsgruppsmøtene. Det er emellertid ikke obligatorisk før studenterna att læmna in svar till alla oppgaver.

2. På de tre første studieåren kan, litet førenklat, sægas gælla att studenterna skall ha en deltagandeprocent på 75% eller strax dærunder (enligt oppgift godtas en deltagandeprocent som øverstiger 73 %) før att ha rætt att gå upp till examen. Deltagandeprocenten ræknas samlat på storgruppsmøtene, arbeidsgruppsmøtene, oppgavesvar og kommentering av andras oppgavesvar. Dette betyder i praktiken att det finns viss møjlighet att vælja hur man vill "fylle opp" obligatoriet: genom att delta i alla storgrupps- eller arbeidsgruppsmøtene og skriva litet mindre eller genom att delta i færre storgrupps- og arbeidsgruppsmøtene og i stættet skriva fler oppgavesvar og kommentarer på andras oppgavesvar.

3. Eftersom det normalt finns möjlighet att skriva ett relativt stort antal oppgavesvar blir det emellertid obligatoriskt att, i inte obetydlig utsträckning, delta i den skriftliga färdighetsträningen (genom att skriva oppgavesvar och genom att kommentera andras oppgavesvar). På en kurs där det ges 9 gruppmöten (3 storgruppsmöten och 6 arbetsgruppsmöten) och 6 oppgaver kan man t.ex., grovt räknat, fullgöra obligatoriet med följande fördelning:

a. *Minsta möjliga deltagande i gruppmöten:* 3 gruppmöten, 6 oppgavesvar och 6 kommentarer (78%).

b. *Minsta möjliga skrivande av oppgavesvar:* 9 gruppmöten, 2 oppgaver och 6 kommentarer (78%).

c. *Minsta möjliga kommenterande av oppgavesvar:* 9 gruppmöten, 6 oppgaver och 2 kommentarer (78%).

Det kan sammantaget konstateras dels att det inte finns några "möjligheter" för studenterna att helt undvika att delta i den skriftliga färdighetsträningen, dels att också den som väljer att minimera sitt skrivande (enligt alternativ b) får en inte obetydlig mängd skriftlig färdighetsträning inom ramen för varje enskild kurs.

4. Till detta skall läggas att studenterna i någon utsträckning kan sägas ha incitament att skriva flera oppgavesvar för att vara säkra på att få kommentarer från gruppeledaren (jfr nästa avsnitt).

5. Utöver de skriftliga oppgavesvar som skall skrivas enligt ovan, förekommer också en eller flera obligatoriska skriftliga uppgifter på de flesta kurser.

6. Som ovan nämnts är upplägget på det fjärde studieåret avvikande från de tidigare åren, bl.a. såtillvida att obligatoriet är mycket begränsat. Det krav som ställs på studenterna i form av obligatorium under detta år innefattar emellertid att hälften av de skriftliga uppgifterna skall fullgöras (det betyder krav på 2 skriftliga prestationer på straffrättskursen, 2 skriftliga prestationer på processrättskursen samt 1 skriftlig prestation på kursen i allmän förmögenhetsrätt).

d. Återkoppling på skriftliga prestationer

(i) Frekvens

1. Med hänsyn till den stora mängd oppgavesvar som skrivs är det naturligtvis omöjligt för gruppeledaren att ge återkoppling på varje enskilt oppgavesvar. Den återkoppling som ges fördelas därför på de inlämnade svaren, t.ex. på så sätt att arbetsgruppsledaren till varje arbetsgruppsmöte

kommenterar ett visst antal (t.ex. tre) av de oppgavesvar som lämnas in till varje arbeidsgruppsmöte. På kurserna under de två första studieåren skall studenterna som huvudregel (åtminstone på de längre kurserna) ges återkoppling på minst två skriftliga oppgaver.

Detta förutsätter emellertid att studenten faktiskt levererar in de oppgavesvar på vilka läraren har tänkt ge återkoppling. Lärare kan t.ex. ha planerat att ges student A återkoppling på oppgave 1 och 5 och student B på oppgave 2 och 3. Om student A inte skulle lämna in svar på oppgave 1 och 5 finns risken att student A inte får någon återkoppling från gruppeledaren. Normalt torde emellertid grupplederen, genom att ta hänsyn till vem som har lämnat in vid ett visst tillfälle, kunna parera sådana faktorer. Några sådana möjligheter finns, av naturliga skäl, inte om den som skall få återkoppling i anslutning till den sista oppgaven väljer att inte lämna in ett svar på denna.

2. Det finns inget krav på att studenten skall ha fått återkoppling för att denne skall ha rätt att gå upp på tentamen.
3. Åtminstone under de första åren delas studenterna in kommentatorslag för att ge återkoppling på varandras oppgavesvar. Gruppledarna uppgav för mig att de, utan att det kanske påbjuds av institutionen, strävar efter att fördela sina kommentarer mellan de olika kommentatorslagen. Detta synes vara en god tanke eftersom det innebär att också den som inte får återkoppling på sitt eget oppgavesvar får se gruppledarens kommentarer till en medstudent. Det synes böra övervägas om inte detta på ett tydligare sätt bör ges ställning av officiell riktlinje till gruppledarna.

(ii) Form

1. Återkopplingen sker över nätet via KARK. Detta system synes ha både för och nackdelar.
2. Det förhållandet att kommentarerna görs elektroniskt ger naturligtvis goda möjligheter att skriva relativt utförliga och tydliga kommentarer. På en dator går det relativt snabbt att skriva och det finns möjligheter att justera sina kommentarer medan man skriver (att formulera om sig) på ett annat sätt än när man skriver direkt på ett inlämnat oppgavesvar i pappersform.
3. En annan stor fördel med systemet är att det ger möjligheter för studenterna att läsa varandras oppgaver med kommentarer, vilket naturligtvis gynnar inläringen. De gruppledare jag har talat med var emellertid inte helt övertygade om att alla studenter använder sig aktivt av denna möjlighet.
4. Ytterligare en fördel är att det förhållandet att varje promemoria kommenteras från flera håll (och där kommentarer från olika personer kan relatera till varandra) gör att hela processen kan ses som en ganska fri och

öppen diskussion kring skrivandets vedermödor och möjligheter. Ett system med återkoppling som sker i form av skrivna kommentarer på ett pappersexemplar (från lärare till student) synes vara väsentligt mindre dynamiskt i detta avseende.

5. En inte oväsentlig nackdel med systemet är emellertid, enligt min mening, att systemet inte inbjuder till kommentarer vad gäller språk och form; t.ex. att korrigera en olycklig meningsbyggnad, att peka på vikten av noggrannhet i detaljer (t.ex. konsekvens vad gäller förkortningar), att korrigera ett udda sätt att hänvisa till lagrum eller en otillfredsställande form (t.ex. vad gäller typografi, utformning av stycken, rubriker osv.).

6. Min erfarenhet av att rätta och ge kommentarer på skriftliga uppgifter är att en av de absolut viktigaste uppgifterna är att bidra till studenternas förmåga att skriva korrekt och god (för min del) "juristsvenska", att få dem att inse vikten av akribi och av att verkligen putsa texten så att den är färdig osv. Vidare är min erfarenhet att en inte obetydlig del av studenterna har problem i denna del.

Det är därför litet oroande att så liten del av kommentarerna rör språk och skrivande (i motsats till mer ämnesanknutna kommentarer) samt att de kommentarer som ges angående språk närmast uteslutande är av generell karaktär (i de oppgavesvar med kommentarer jag har läst har de språkliga kommentarerna inskränkt sig till kommentarer av följande typ: man bör inte blanda nynorsk och bokmål, här skriver du krångligt, lagtexten bör sättas inom hermetegn, språkligt sett kan du jobba litet mer med flytet i oppgaven, undvik en berättande stil, uheldig språklig formulering osv.) Denna bild – dvs. att språkliga kommentarer är sällsynta och om de förekommer av mer generell karaktär – bekräftades vid ett samtal med två gruppleddare verksamma på det andra studieåret och jag kan inte heller säga att jag kan se någon större skillnad mellan de båda första studieåren och det tredje studieåret.

Det är naturligtvis möjligt att detta till viss del hänger samman med traditioner, med att behovet av språkliga korrigeringar är litet, med ett medvetet val att fokusera på metodologiska frågor osv., men min bedömning är att det i inte obetydlig utsträckning beror just på att kommentarerna ges via datorn och s.a.s. i "sjok" efter ett stycke (där styckeindelningen väljs av författaren). Den som vill korrigera en detalj mitt i ett stycke, kan s.a.s. inte göra det på annat sätt än genom att i ord beskriva vad som är fel.

Än tydligare är att ett oppgavesvar som levereras elektroniskt inte på samma sätt som en papperspromemoria ges en slutlig form (utformning av rubriker, olika typer av stycken osv.), varför det är naturligt att återkoppling i denna del saknas.

Mot bakgrund av vad som ovan sagts skulle jag vilja rekommendera fakulteten att överväga på vilka sätt återkopplingen vad gäller språk och form kan förbättras.

(iii) Kvalitet

1. På det två första studieåren ges återkopplingen av gruppleddare, dvs. av äldre studenter, och på det tredje och fjärde studieåret av en storgruppleddare. Jag har under våren 2007 läst ett stort antal oppgavesvar med kommentarer (bl.a. i kurserna Forvaltningsrett I och Rettsstat och Menneskerettar) och det allmänna intrycket är att kommentarerna i regel håller god kvalitet.
2. När man använder studenter i undervisningen är det av naturliga skäl extra viktigt att de får en god introduktion till arbetet. Såvitt jag förstår har fakulteten en tvådagars introduktion för gruppleddarna, men denna inkluderar mycket annat än återkoppling på skrivandet. (Av de två gruppleddare jag talade med, hade en deltagit i introduktionen.) Vidare får gruppleddarna en skriftlig handledning till de oppgaver som skall kommenteras. Denna är naturligtvis av central betydelse. Enligt de gruppleddare jag talade med är kvaliteten på den handledning de får av de ämnesansvariga varierande. Vissa är mycket goda (Erstattningsretten nämndes som exempel), medan andra inte är fullt lika goda. Det rekommenderas att fakulteten överväger dels om det finns möjligheter till bättre kvalitetssäkring av handledningen och dels om den nuvarande introduktionen är tillräcklig i förhållande till uppgiften att kommentera skriftliga prestationer.
3. Allmänt sett kan det också, med hänsyn till den stora mängden skriftliga oppgaver, finnas skäl att överväga relationen mellan kvantitet och kvalitet. För studenten är det självfallet av värde att få skriva mycket, men det kan hävdas att det för en student är bättre att få noggrann och kvalificerad återkoppling – där man går in på både mer generella ”fel” som studenten gör, men också korrigerar detaljer osv. – vid ett fåtal tillfällen, än att få mer översiktlig återkoppling vid flera tillfällen. Med hänsyn till att det skrivs ett mycket stort antal oppgavesvar under mastersstudiet är det möjligt att det skulle vara fördelaktigt att ersätta en del av dessa med utökad återkoppling på de återstående.
4. Centralt för att återkopplingen skall ha effekt är naturligtvis att studenterna tar del av de kommentarer som ges. Det rekommenderas därför att fakulteten dels utreder i vilken omfattning skribenterna tar del av gruppleddarnas kommentarer, dels (vid behov) överväger om det är möjligt att tillse att så sker.

e. Krav och betyg

1. De flesta studenter verkar skriva relativt ambitiösa oppgavesvar. Enligt de gruppeledare jag talat med förekommer det emellertid – och naturligtvis – att studenter s.a.s. snabbskriver ett oppgavesvar (eller en kommentar) utan andra ambitioner än att få en godkänd prestation i protokollet. Vid läsande av oppgavesvaren och av de kommentarer som studenterna ger till varandra – i den sistnämnda delen finns relativt många kommentarer av typen ”Enig!”, ”Bra besvart spørsmål” etc. – är det svårt att helt frigöra sig från intrycket att kraven för att få godkänt är relativt beskedliga. I sammanhanget kan å andra sidan sägas att godkänt inte är något överbetyg, varför detta i sig inte framstår som anmärkningsvärt eller problematiskt. (I sammanhanget bör man möjligen också hålla i minnet att gruppledarnas ställning kanske inte är sådan att de vill börja underkänna studenter.)

2. Gruppledarna informerade vidare om att det är ovanligt att studenter underkänns och att frågan om underkännande i så fall i regel lyfts upp till de kursansvariga. Mer generell kritik på gruppnivå – t.ex. av innebörd att nivån på de inlämnade svaren allmänt sett håller för låg nivå – lämnade de dock ibland.

3. Som ovan noterats är det naturligt att ha ganska beskedliga krav för godkänt, och det gäller inte minst i ett system där det skrivs så pass mycket som det görs inom ramen för Mastersstudiet i Bergen. Jag rekommenderar emellertid att fakulteten överväger om det finns skäl att se över kraven för godkända prestationer eller åtminstone formulera en kravnivå som stöd för gruppledarna.

4. En överväldigande majoritet av de skriftliga prestationer som studenten fullgör saknar betydelse för betyget på kursen, dvs. de bedöms bara enligt skalan godkänt/icke-godkänt. Undantaget från denna regel synes vara vissa hemtentamina som räknas in i betyget. Det kan finnas skäl att överväga om det inte i större utsträckning än idag borde förekomma betygssatta skriftliga oppgavesvar där en betygspåverkande poäng ges. Detta skulle vara av värde bl.a. därför att studenterna då skulle få incitament att skriva med en 100-procentig ambitionsnivå, men också därför att förmåga att uttrycka sig skriftligt är så viktigt att det kan hävdas att det bör påverka slutbetyget. (Det finns naturligtvis nackdelar med att poängsätta skriftliga prestationer på detta sätt – det är resurskrävande, skapar vissa risker för fusk; det kan också hävdas att man då mäter kunskapen vid fel tillfälle osv. – men dessa nackdelar kan enligt min mening inte anses överväga fördelarna.)

f. Samlad bedömning

1. Studenterna som följer Mastersstudiet i rettsvetenskap ges mycket goda möjligheter till skriftlig färdighetsträning, både i form av eget skrivande och genom att det tvingas ge återkoppling på andra studenters prestationer. Med hänsyn till den stora mängd skriftlig färdighetsträning som studenterna får, synes det förhållandet att de inte alltid får kvalificerad återkoppling vara fullt godtagbart. Min bedömning är att fakulteten lyckats att med relativt begränsade resurser skapa en ordning där studenterna ges goda förutsättningar för skriftlig färdighetsträning.

2. För att ytterligare förbättra den skriftliga färdighetsträningen skulle jag sammanfattningsvis vilja rekommendera fakulteten: (punkterna är listade efter den ordning de kommer i huvudtexten):

att överväga om man inom ramen för systemet (som innebär att inte alla får återkoppling på sina uppgifter) kan tillse att återkopplingen alltid fördelas så att åtminstone en person inom kommentatorslaget får återkoppling,

att överväga på vilka sätt återkopplingen vad gäller språk och form kan förbättras,

att överväga om det finns möjligheter till bättre kvalitetssäkring av handledningen av grupeledarna,

att överväga om den nuvarande introduktionen är tillräcklig i förhållande till uppgiften att kommentera skriftliga prestationer,

att överväga relationen mellan kvantitet och kvalitet vad gäller den skriftliga färdighetsträningen,

att utreda i vilken omfattning studenterna tar del av återkopplingen på de skriftliga uppgifterna och vid behov överväger om det är möjligt att tillse att så sker,

att överväga om det finns skäl att se över kraven för godkända prestationer eller formulera en kravnivå som stöd för den som kommenterar de skriftliga prestationerna, och

att överväga om det inte i större utsträckning än idag borde förekomma skriftliga uppgifter där en betygspåverkande poäng ges.

Uppsala, den 12 september 2007

Petter Asp